

INDFØRING I PSYKOANALYSEN: FINDES DER EN PSYKOANALYTISK KLINIK?

Argument

Grundlæggende betyder *klinik* 'seng' eller nærmere bestemt: 'ved sengelejet'. Klinik giver navn til den praksis, lægen udøver, når et menneske henvender sig til ham eller hende for at finde lindring for en lidelse.

En grænseflade

Klinikken definerer derfor den grænseflade, der etableres mellem lægen og lidelsen, i et møde, hvor det forventes

- at arten af den muligt foreliggende morbide tilstand præciseres (*ætiologi*)
- at tilstandens sandsynlige udvikling, som hjælper til at definere den videre intervention, afklares (*prognose*)
- at beslutningen med hensyn til valget af passende modtræk over for følgevirkninger, sygdomsprocessen og/eller selve den patogene kilde træffes ud fra klare og eksplicitte kriterier (*behandling*).

Dette kræver, at sygdommens forløb (*nosologi*) præciseres, hvilket blandt andet opnås ved at kortlægge den foreliggende symptomatologi (*nosografi*) og dens grupperinger (*syndromer*) samt deres udvikling over tid.

For så vidt disse momenter overholdes, udøver vi en *rational klinik*. Diagnostikken er i den sammenhæng udtryk for, at de væsentlige oplysninger, som er nødvendige for at kunne vurdere den konkrete situation, man står overfor, er til stede.

Det springende punkt er imidlertid, hvilke kriterier (eller principper) man så anvender i læsningen af de foreliggende oplysninger. Til syvende og sidst er disse kriterier udtryk for den teori – udtalt eller ej – som den enkelte kliniker benytter sig af, og som også kommer til at farve den praksis, vedkommende dermed gør sig ansvarlig for.

Klinikkens leje er diskursivt

At klinikken frem for alt er en praksis betyder, at dens virke indskrives i en diskursiv sammenhæng. I den forstand er enhver (diskursiv) praksis udtryk for en klinik, dvs. en stil, der viser sig i dens akt. Det gælder også, når fx billedhuggeren står overfor den blok marmor, hvorfra denne eller hin skulptur vil træde frem. Til enhver praksis knytter sig derfor et behandlingsaspekt.

At det aspekt er særligt iøjnefaldende ved lægegerningen, skyldes sandsynligvis det forhold, at der dér er tale om en praksis, hvor livet og måske især døden er grundtematikker. Men når jeg "blot" forholder mig til *det sande*, *det gode* eller *det skønne*, er der også en klinisk intervention til stede. Thi i alle tilfælde vil en nydelsesøkonomisk problematik være på færde.

Grænsefladen mellem lægen og sygdommen tænkes imidlertid for det meste som et forhold, hvor en empirisk givet forekomst og de ideer, man måtte gøre sig om, hvorfor denne forekomst opfører sig, som den gør, mødes. Det sker i henhold til det ældgamle mundheld om *adæcuatio rei et intellectus* – altså at det gælder om at opnå en passende overensstemmelse mellem tingen og tanken. Dette er dog ikke problemfrit.

Klinikerens nydelse

Psykoanalysen kommer i hvert fald på tværs af denne diskussion – som på en måde handler om betingelserne for "tankens renhed" – ved at spørge til, hvordan ønskets dialektik er til stede ved enhver praksis, og dermed på hvilken måde nydelsesdimensionen indlejres deri.

At klinikken opfattes som et diskursivt anliggende vil blot sige, at der er gode grunde til at huske på, at hverken sengelejet eller det at lide er entydige størrelser. Og at nydelsen er til stede under alle omstændigheder. Spørgsmålet er da: hvilken nydelse?

Allerede et sådant skift af perspektiv medfører, at overvejelserne om forbindelsen mellem teori og empiri forandres radikalt. Om ikke andet så fordi det at påberåbe sig et etisk standpunkt i den forbindelse i alle tilfælde inddrager et nydelsesøkonomisk aspekt, som der ikke kan ses bort fra.

Som sådan har Freud for så vidt ingen problemer med at anerkende gyldigheden ved den medicinske fremgangsmåde, når det drejer sig om almene somatiske sygdomme. Problemerne opstår, når de psykopatologiske tilstande skal bedømmes og spørgsmålet om *den psykiske realitet* inddrages. Dette kan ikke undgå at mærke de nosologiske kriterier, der i så fald må anvendes. Differentialdiagnostikken bliver derfor afgørende.

For en klinik, der hverken bygger på organogenese eller psykogenese

Freud siger det egentlig ganske eksplicit allerede i 1892, da han udgiver sit komparative studie over de organiske og hysteriske lammelser, hvor tanken om psykopatologiens *organogenetiske* grundlag tilbagevises. Men det blev faktisk endnu mere radikalt, da han i og med fravalget af traumeteorien også måtte give afkald på en *psykogenetisk* forklaring på de samme lidelser.

Freuds opdagelse går ud på, at de såkaldte psykopatologiske symptomer, hvad enten de indlejres i psyken eller somaen, i bund og grund må betragtes som erstatningsdannelser for uindfrie ubevidste ønsker. Hvilket giver en, for medicinen, aldeles mærkelig definition af symptomet.

For i og med der er tale om en ubevidst dannelse, må symptomet betragtes som en tilfredsstillelsesakt. Og når man dertil føjer det forhold, at denne tilfredsstillelse ovenikøbet kan vække rædsel hos patienten, ja så må man indse, at ikke blot er psyken selv under påvirkning, men den kan faktisk ikke betragtes som kilden til psykopatologien.

Afvisningen af *psykogenesen* er skelsættende og bestemmer over opfattelsen af psykoanalysen overhovedet.

Spørgsmålet om 'psykoanalysens klinik' må undersøges derfra, dvs. fra den *Überdeterminierung*, som Freud insisterer på hele vejen igennem i sin definition af det ubevidste.

Virkelighed, realitet, det reelle

Det er derfor ikke tilstrækkeligt at henholde den psykoanalytiske klinik til enten en *virkelighed* 'udenfor' eller en *realitet* 'indenfor'. For det ubevidste inddrager med sig et *reel* – for at sige det med Lacan, men det er allerede til stede hos Freud; om ikke andet i form af hans udarbejdelser fra og med *Hinsides lystprincippet* (1920) – som

vi ikke kan tillade os at se bort fra, hvis vi for alvor skal kunne sige noget om den praksis, psykoanalytikeren udøver.

Det er egentlig, hvad Freud gav sig som opgave at afklare ved hjælp af sin metapsykologi og sine betragtninger over det, der var hans praksis. Vi skal prøve at følge med i det arbejde ved at forholde os til de overvejelser, han gjorde sig derom.

Oswaldo Cariola